

*Мемлекеттік білім беру жинақтау
жүйесі туралы
заң жобаларын ҚР Парламент
Мәжілісінде алғашқы ұсыну*

**Құрметті төраға!
Құрметті депутаттар!**

(1-ші Слайд)

Назарларыңызға ұсынылған заң жобалары Елбасының «Болашақтың іргесін бірге қалаймыз» атты 2011 жылғы 28 қаңтардағы Қазақстан халқына Жолдауына және Қазақстан Республикасының 2011-2020 жылдарға арналған Білім беру мемлекеттік бағдарламасына сәйкес әзірленген.

Анықтама:

- 1) *Жолдаудың 2.1 тармағы - Білім беру*
- 2) *Мемлекеттік бағдарламаның мақсаты: Білім беру қызметтеріне бірдей қол жеткізуді қамтамасыз етуге бағытталған қаржыландыру жүйесін жетілдіру. Мәселе: білім берудің қол жетімділігі мен сапасын арттыруға бағытталған білім беруді қаржыландырудың жаңа механизмдерін әзірлеу.*

Мемлекеттік білім беру жинақтау жүйесі халыққа оның қаржылық жағдайына қарамастан техникалық, кәсіби, сондай-ақ, жоғары және жоғары білімнен кейінгі **білімге қол жеткізу мүмкіндігін кеңейтуге** бағытталған.

Анықтама: бүгінгі таңда колледждер мен жоо-ларда оқитын жалпы контингент 1 224 273 адамды құрайды, оның ішінде мемлекеттік тапсырыс бойынша 377 133 адам, ал ақылы бөлімде – 847 140 адам білім алуда (69%).

(2-ші Слайд)

Жинақтау жүйесі қазіргі заманның талабына сай. Біз нарықтық экономика шарттарында өмір сүрудеміз және халық өз шығындарын жоспарлайтын уақыты да келді.

Жалпы алғанда бұл әлемдік тәжірибе, азаматтар ұзақ мерзімді мақсаттарды жоспарлап, отбасылық бюджеттің бөлігін стратегиялық нысаналарға, соның ішінде балалардың біліміне қалдырып, қаражат жинайды. Біз де азаматтарды өз келешегі мен балаларының келешегі үшін ортақ жауапкершілікке шақырамыз.

Бұдан тыс, ҚР Статистика агенттігінің мәлеметтері бойынша 2002 жылдан бастап 2011 жылға дейін бала туу деңгейі 64% өсті (2002 – 227 мың, 2011 – 397 мың). Аталған демографиялық өсу фактісі халықтың білім беру салымдарына деген сұранысын арттыруы мүмкін.

(3-ші Слайд)

Депозиттерді кепілдендіру қазақстандық қорының 2012 жылғы 1 сәуірге берілген ақпаратына сәйкес салымдар бойынша ашылған шоттардың саны 4 миллионнан асып, 2,8 трлн. теңге сомасына ұласты. Бұл жайт еліміздің азаматтары арасында ұзақ мерзімді мақсаттарға қаражат жинақтау тәжірибесінің кеңінен тарағандығын растайды.

(4-ші Слайд)

Біздің ойымызша білім беру жинақтау жүйесін енгізу шарасы **мамандық алуға** тағы бір **мүмкіндік береді**.

Қазіргі таңда қолданыста болған білім беру несиелері халық арасында үлкен сұранысқа ие бола алмады. Оның динамикасы слайдта көрсетілген.

Анықтама: 2012 жылғы 5 мамырдағы ақпарат бойынша білім беру кредиттерін қолданған студенттердің саны - 2 650 адам, кепілдендіру сомасы – 1,2 млрд. теңгені құрайды.

(5-ші Слайд)

Ұсынылып жатқан жинақтау жүйесі Жан басына шаққандағы орташа табысы 15-70 мың теңгені құрайтын азаматтарға бағытталған.

(6-ші Слайд)

Енді елімізде депозиттердің жаңа түрін – білім беру жинақтау салымдарын енгізуді ұсынатын **негізгі заң жобасының маңызы туралы**.

Әдеттегі депозиттерге қарағанда жинақтау салымдарының ерекшелігі мынада: салымшы банк сыйақысымен бірге мемлекет сыйлықақысын да алады.

Аталған салымдарды жүйеге қатысушы-банктерде ашуға көзделген.

Жүйенің операторын Үкімет таңдайды.

Оператордың қызметі салымдарға сыйлықақыны есептеу үрдісін бақылау және республика бойынша Мемлекеттік білім беру жинақтау жүйесі салымшыларының ортақ есебін жүргізу болып табылады. Бұдан тыс, оператор есептелетін мемлекет

сыйлықақыларының болжамдық және нақты іс жүзіндегі есептерін жасайды.

Мемлекеттік білім беру жинақтау жүйесіне қатысушылардың өзара қарым-қатынасы екінші деңгейдегі банк пен оператор арасындығы ынтымақтастық туралы келісімге, екінші деңгейдегі банк пен салымшы арасындағы шартқа негізделеді.

Білім беру жинақтары тек белгілі бір мақсатта ғана қолданылады.

Заң жобасы бойынша ең төменгі алғашқы салым, келісім-шарттың ең қысқа мерзімі және ең кемінде 3 жыл болуы тиіс мемлекеттік сыйлықақыны есептеудің ең ұзақ мерзіміне қойылатын талаптар бекітілді.

Сонымен қатар бір салымшының пайдасына тек бір ғана келісім-шарт жасалады.

Банктің сыйақы ставкасы – нарықтағыдай;

Анықтама: Бүгінгі таңда Қазақстанның депозиттерді кепілдендіру қоры сыйақы ставкасын жылдық 10 % көлемінде ұсынады. Алайда, орташа алғанда депозиттер бойынша сыйақы ставкасы 7 %.

Сонымен бірге, заң жобасы мемлекет сыйлықақысының көлемін де бекітті - 5%, белгілі басымды санат үшін – 7%, бірақ екі жағдайда да 100 АЕК-тен жоғары емес;

Анықтама: Басым санаттарына мыналар жатады:

- 1) жетім балалар және ата-ананың қамқорысыз қалған балалар;
- 2) қабілеті шектеулі балалар, мүгедектер мен бала кезінен мүгедектер, мүгедек-балалар;
- 3) көп балалы отбасылардан шыққан балалар;
- 4) жан басына шаққандағы орташа табысы күн көріс минимумнан төмен отбасылардан шыққан балалар.

Мемлекет сыйлықақысы салымның 1 қаңтардағы көлеміне есептеледі, жинақтаудың ең қысқа мерзімі бір жыл үшін, бірақ келісім-шарт жасалған күннен бастап 20 жылдан артық емес.

Заң жобасында мемлекет сыйлықақысын республикалық бюджетке қайтару жағдайлары, салымшының грантқа оқуға түсу, қайтыс болу немесе денсаулығына байланысты оқуды жалғастыра алмауының нәтижелері анықталған.

(7-ші Слайд)

Бір адамның мысалында білім беру жинақтау жүйесінің жұмыс істеу механизмі төмендегідей болады.

Салымшы (баланың ата-анасы немесе заңды өкілі) банкпен мемлекеттік білім беру жинақтау салымы туралы келісім-шарт жасап, шот ашады.

Келісім-шартта заңда көзделген банк сыйақысы мен мемлекеттік сыйлықақының ставкасы бекітіледі.

Салымшы **өз еркімен және жеке басымен** ықтимал жинақтау мерзімін, салымдардың ықтимал сомасы мен мерзімділігін белгілейді.

Жинақталған ақша сомасына жыл сайын банк сыйақысы мен мемлекеттік сыйлықақы есептеледі. Жинақтау мерзімінің соңына таяу сыйақы мен мемлекеттік сыйлықақы жалпы жинақталған сомада 20% дан 50%-ға дейін болуы мүмкін.

Бұдан әрі салымшы жинақтау шотына мерзімді салымдарды құяды.

Келісім-шарттың мерзімі біткеннен кейін оқу ақысын өтеуге қажетті сома оқу орнының шотына аударылады. Жинақталған сома жеткіліксіз болған жағдайда, салымшы семестр немесе оқу жылы үшін оқу ақысын жарым-жартылай төлеп, қаражатты әрі қарай жинақтай алады немесе жетпеген сомаға білім беру несиесін алуға мүмкіндігіне ие болады.

Мемлекет сыйлықақысын есептеу үрдісін 8-ші слайдта көруге болады.

(9-13 Слайдтары)

Есептердің мысалдарын қарайық.

Есептерде еліміздің мемлекеттік және ұлттық жоғары оқу орындарында экономика мамандығы бойынша оқудың орташа құны қолданылған.

Баланың жасы 10 болса, жинақтау мерзімі **7 жылды құрайды.**

Ай сайын 1 400 теңге көлемінде салым жасалған жағдайда банк сыйақысы мен мемлекет сыйлықақысын есепке алғанда жинақталған сома жинақтау мерзімінің соңында 200 611 теңгені құрайды, бұл қаражат колледжде оқуға жеткілікті. 12 000 теңге көлеміндегі салым жағдайында – мемлекеттік жоо-да, ал 16 500 теңге болса – ұлттық жоо-да оқуға жеткілікті болады.

Осыған ұқсас мысалдар 10-шы және 11-шы слайдтарда көрсетілген, оларда 4 және 2 жылдық жинақтаулар есептелген.

12-ші слайдта жинақталған соманың банк сыйақысы мен мемлекет сыйлықақысына деген пайыздық арақатынасының мысалы келтірілген.

Баланың жасы - 10 жаста, жинақтау мерзімі – 7 жыл, алғашқы салым – 5000 теңге, айлық салым – 15 000 теңге, банк сыйақысы - 7,5%, мемлекет сыйлықақысы – 5% болған жағдайда, 7 жылдан соң жинақтау мерзімі аяқталғанға дейін **жалпы жинақтау сомасы 2 034 000 теңгені құрайды**, оның ішінде 1 250 000 теңге – салымшының жеке қаражаты (**60%**), 445 500 теңге (**23%**) – банк сыйақысы және 338 500 теңге (**17%**) – мемлекет сыйлықақысы.

Құрметті депутаттар!

Заң жобасы білім беру жинақтау жүйесін мемлекеттік қолдау шараларын белгілейді.

Бірінші. Мемлекет азаматтардың білім беру жинақтарының сақталуына кепілдік береді.

Екінші. Мемлекет азаматтардың білім беру жинақтарын сыйлықақы түрінде ынталандыруға кепілдік береді.

Үшінші. Салымшылар білім беру салымдарына есептелетін мемлекеттің сыйлықақысына жеке табыс салығын төлеуден босатылады.

Төртінші. Оқу ақысын толық өтеу үшін жинақталған қаражат жеткіліксіз болған жағдайда салымшы семестр немесе оқу жылы үшін оқу ақысын жарым-жартылай төлеп, қаражатты әрі қарай жинақтай алады, сондай-ақ, кепілсіз білім беру несиесін алуға мүмкіндігіне ие болады.

(14-ші Слайд)

Ұсынылған заң жобалары халықаралық тәжірибені зерттеулерге негізделген.

Шетелде білім беру жинақтау шоттарының жүйесі тиімді түрде қолданылуда, кейде оларды білім алуға арналған жеке шоттар деп, атайды.

Мемлекет аталған салымдарды салықтық жеңілдіктер мен түрлі субсидияларды ұсыну арқылы ынталандырады.

Бүгінгі таңда жинақтау шоттары әлемнің тоғыз мемлекетінде енгізілген: Бельгия, Канада, Малайзия, Нидерланды, Сингапур, Испания, Швеция, Ұлы Британия және АҚШ.

(15-ші Слайд)

Ілеспелі заң жобасы Қазақстанда білім беру жинақтау жүйесін енгізуге бағытталған бірқатар кешенді шараларды бекіту қажеттілігіне негізделген, атап айтқанда:

білім беру саласында мемлекеттік кепілдеме ретінде құқықтық бекіту;

білім беру жинақтау салымдарына есептелетін мемлекеттік сыйақы сомаларын салық салынатын табыстан алып тастау.

Біздің ойымызша, аталған шаралар азаматтарды білім беру жинақтау жүйесіне қатысуға ынталандыруға мүмкіндік береді.

Баяндаманың соңында біздің бірлесіп, нәтижелелі жұмыс атқаратынымызға сенімімді білдіргім келеді.

Назарларыңызға рахмет! Благодарю за внимание!